

Lieta C-229/20

**Lūguma sniegt prejudiciālu nolēmumu kopsavilkums saskaņā ar Tiesas
Reglamenta 98. panta 1. punktu**

Iesniegšanas datums:

2020. gada 29. maijs

Iesniedzējtiesa:

Sofijski rayonen sad (Sofijas pirmās instances tiesa, Bulgārija)

Datums, kurā pieņemts iesniedzējtiesas nolēmums:

2020. gada 29. maijs

Prasītājs:

P

Atbildētāja:

“K” EOOD

Pamatlietas priekšmets

Patēriņa kredītlīgums, kurā kopējās kredīta izmaksas nav skaidri noteiktas – To sankciju samērīgums Direktīvas 2008/48/EK izpratnē, kas attiecībā uz šādiem gadījumiem ir noteiktas valsts tiesību aktos (līguma spēkā neesamība) – Atsevišķas vienošanās noslēgšana par tādu papildu pakalpojumu sniegšanu, kas ir tieši saistīti ar patēriņa kredītlīgumiem, kā arī ar iespēju mainīt un atlikt līgumā noteiktos maksājumus – Iespējams līguma noteikuma negodīgums saskaņā ar Direktīvu 93/13/EEK attiecībā uz atlīdzību, kas maksājama par šo pakalpojumu paketi – Jautājums par to, kādiem ir jābūt šiem papildu pakalpojumiem, lai tos varētu uzskatīt par līguma galveno priekšmetu – Jautājums par to, vai šādu papildu pakalpojumu izmaksas ir uzskatāmas par daļu no “kredīta kopējām izmaksām”, pēc kurām atbilstoši Direktīvai 2008/48/EK tiek noteikta gada procentu likme.

Lūguma sniegt prejudiciālu nolēmumu priekšmets un juridiskais pamats

Interpretācija, pamatojoties uz LESD 267. pantu, Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvu 2008/48/EK, kā arī Padomes Direktīvu 93/13/EEK attiecībā uz iebildumu par patēriņa kredītīguma spēkā neesamību sakarā ar negodīgiem vai spēkā neesošiem noteikumiem atsevišķā līgumā par papildu pakalpojumiem, kas sniegti saistībā ar piešķirto kredītu.

Prejudiciālie jautājumi

1. Vai Direktīvas 2008/48/EK 3. panta g) punkts ir jāinterpretē tādējādi, ka papildu pakalpojumu izmaksas, par kurām puses ir vienojušās saistībā ar patēriņa kredītīgumu, kā, piemēram, maksa par iespēju atlikt un samazināt maksājumu, ir uzskatāmas par daļu no kredīta gada procentu likmes?
2. Vai Direktīvas 2008/48/EK 10. panta 2. punkta g) apakšpunkts ir jāinterpretē tādējādi, ka kredītīgumā starp komersantu un patērētāju kā kredītņēmēju nepareizi minēta gada procentu likme ir jāuzskata par kredītīgumā nenorādītu gada procenta likmi un valsts tiesai ir jāpiemēro juridiskās sekas, kas paredzētas valsts tiesību aktos par gada procentu likmes nenorādīšanu patēriņa kredītīgumā?
3. Vai Direktīvas 2008/48/EK 22. panta 4. punkts ir jāinterpretē tādējādi, ka valsts tiesību aktos paredzētā sankcija, saskaņā ar kuru patēriņa kredītīgums tiek atzīts par spēkā neesošu, kā rezultātā ir jāatmaksā vienīgi piešķirtā kredīta pamatsumma, ir samērīga tad, ja patēriņa kredītīgumā nav precīzi minēta gada procentu likme?
4. Vai Direktīvas 93/13/EEK 4. panta 1. un 2. punkts ir jāinterpretē tādējādi, ka maksājumi par papildu pakalpojumu paketi, kas paredzēti patēriņa kredītīgumam pievienotā atsevišķi no pamatlīguma noslēgtā papildu līgumā, ir uzskatāmi par daļu no līguma galvenā priekšmeta, un tādējādi tie nevar tikt pakļauti negodīguma novērtējumam?
5. Neatkarīgi no tā, kāda ir atbilde uz trešo jautājumu – vai Direktīvas 93/13/EEK 3. panta 1. punkts, lasot to kopsakarā ar Direktīvas pielikuma 1. punkta o) apakšpunktu, ir jāinterpretē tādējādi, ka noteikums patēriņa kredītīgumam pievienotā līgumā par papildu pakalpojumiem ir negodīgs, ja patērētājam tajā tiek nodrošināta nekonkretizēta iespēja atlikt un pārplānot savus maksājumus, par ko viņam jāmaksā atlīdzība arī tad, ja viņš šo iespēju neizmanto?

Atsauces uz Savienības tiesību aktiem un judikatūru

Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva 2008/48/EK (2008. gada 23. aprīlis) par patēriņa kredītīgumiem un ar ko atceļ Direktīvu 87/102/EEK, it īpaši 3. panta g) punkts; 4. panta 1. un 2. punkts; 10. panta 2. punkta g) apakšpunkts, 23. pants.

Padomes Direktīva 93/13/EEK (1993. gada 5. aprīlis) par negodīgiem noteikumiem patērētāju līgumos, it īpaši 3. panta 1. punkts; 4. panta 1. punkts; 5. pants; Direktīvas pielikuma 1. punkta o) apakšpunkts.

Spriedums, 2018. gada 20. septembris, *EOS KSI Slovensko*, C-448/17 (EU:C:2018:745).

Spriedums, 2016. gada 9. novembris, *Home Credit Slovakia*, C-42/15 (EU:C:2016:842).

Atsauces uz valsts tiesību normām

Zakon za zadalzeniata i dogovorite (Likums par saistībām un līgumiem), it īpaši 26., 34. un 55. pants.

Zakon za potrebitelskia kredit (Likums par patēriņa kredītiem), it īpaši 10.a), 11., 19., 21. – 24. un 33. pants, kā arī šī likuma *Doplnitelni razporedbi* (papildnoteikumu) 1. pants.

Zakon za zashtita na potrebitelite (Patērētāju aizsardzības likums), it īpaši 146. – 148. pants.

Īss faktisko apstākļu un tiesvedības izklāsts

- 1 2017. gada 13. aprīlī Sofijā (Bulgārija) dzīvojošā persona P un turpat reģistrētā nebanku finanšu iestāde "K" EOOD noslēdza patēriņa kredītlīgumu. Prasītājam, pamatojoties uz šo līgumu, uz 24 mēnešiem tika piešķirta naudas summa 3 000 levu (BGN) (aptuveni 1 500 euro) apmērā. Par šo kredītu bija paredzēti procenti ar likmi 41,17 % gadā, un gada procentu likme 49,89 % apmērā. Līgums paredzēja, ka kredīts ir jāatmaksā 24 vienādos mēneša maksājumos. Paredzētā dienas procentu likme bija 0,11 %. Tādējādi kopējās saistības par kredītu sastādīja 4 451,04 BGN (aptuveni 2 225 euro). Noslēdzot kredītlīgumu, prasītājs piekrita atbildētājas vispārīgajiem noteikumiem.
- 2 Papildus kredītlīgumam tika noslēgta atsevišķa vienošanās par papildu pakalpojumiem. Tā paredzēja, ka prasītājs var izmantot piecu papildu pakalpojumu paketi: "1. Prioritāra patēriņa kredīta izskatīšana un izmaksa; 2. Iespēja atlikt noteiktu pamatsummas maksājumu skaitu; 3. Iespēja samazināt noteiktu skaitu pamatsummas maksājumu; 4. Iespēja izmainīt maksājuma termiņu; 5. Vienkāršota procedūra, piešķirot papildu līdzekļus."
- 3 Šīs papildu pakalpojumu paketes cena bija 3 601,44 BGN (aptuveni 1 800 euro), kas bija sadalīta maksājumos ar tādu pašu maksājuma termiņu, kā kredīta maksājumiem. Tādējādi kopējā summa, kas bija jāatmaksā saskaņā ar pamatlīgumu un par papildu pakalpojumu paketi, bija 8 052,48 BGN (aptuveni 4 026 euro).

4. Saskaņā ar atbildētājas vispārīgajiem noteikumiem izvēlētos pakalpojumus bija atļauts izvēlēties tikai ar zināmiem nosacījumiem. Piemēram, iespēja atlikt noteiktu maksājumu skaitu bija pieļaujama tikai tad, ja ir noteikts iemesls, piemēram, darba vietas zaudēšana vai slimība, un atlikt varēja tikai augstākais četrus maksājumus; arī maksājumu samazināšana bija pieļaujama ne vairāk kā četriem līgumā noteiktajiem maksājumiem. Par katru no minētajiem pakalpojumiem tiek noslēgta rakstiska papildu vienošanās.
5. Saskaņā ar vienošanos par papildu pakalpojumiem tās parakstīšana nav obligāta, lai varētu noslēgt patēriņa kredītlīgumu vai piešķirt kredītu ar piedāvātajiem noteikumiem. Īpaši tiek uzsvērts, ka klients šo vienošanos slēdz brīvprātīgi, ka viņš saprot tās saturu un ar savu parakstu apliecina, ka piekrīt visiem tās noteikumiem.
6. Ir paredzēts, ka atbildētāja papildu pakalpojumus piedāvā tikai kā iespēju, tomēr kredītņēmēja pienākums ir tos apmaksāt neatkarīgi no tā, vai viņš tos izmanto. Atlīdzība par pakalpojumiem gan ir jāsedz uzreiz, tomēr gadījumā, ja kredīts tiek atmaksāts paredzētajā kārtībā, tās maksājums tiek atlikts atbilstoši kredīta mēneša maksājumiem.
7. Prasītājs divreiz izmantoja paketē piedāvātos papildu pakalpojumus. Pirmajā reizē viņš lūdza atlikt divus līgumā paredzētos mēneša maksājumus. Šajā sakarā tika parakstīts kredītlīguma pielikums, ar kuru tika pārcelti maksājumi, kuru apmaksas termiņš bija 2017. gada augusts un septembris. Otrais pielikums paredzēja pārcelt arī atmaksas plānā noteikto septīto kredīta maksājumu.
8. Prasītājs ir iesniedzis prasības pieteikumu iesniedzējtiesā un apgalvo, ka vairāki patēriņa kredītlīguma noteikumi ir pretrunā imperatīvajām normām vai ir negodīgi, kā rezultātā līgums nav spēkā.

Pamatlietas pušu galvenie argumenti

9. Prasītāja galvenais arguments ir, ka līgums ir spēkā neesošs pilnībā, jo vairāki līguma noteikumi esot pretrunā imperatīvajām normām vai tie esot negodīgi. Tādēļ atbildētāja neesot tiesīga no prasītāja saņemt līgumā paredzēto atlīdzību. Prasītājs lūdz atbildētāju atmaksāt tās saņemto summu (atbilstoši *Zakon za zadolzheniata i dogovorite* 34. pantā noteiktajam principam, saskaņā ar kuru ir jāatmaksā summa, kas ir saņemta, pamatojoties uz spēkā neesošu līgumu, kā arī *Zakon za potrebitelskia kredit* 23. pantā noteiktajam principam, saskaņā ar kuru gadījumā, ja patēriņa kredītlīgums ir spēkā neesošs, patērētājam ir pienākums atmaksāt tikai saņemto pamatsummu bez maksām un procentiem). Prasītājs lūdz atbildētājai atmaksāt visu sakarā ar līguma spēkā neesamību nepamatoti samaksāto summu.
10. Prasītājs uzsver, ka saskaņā ar kredītdevēja vispārīgajiem noteikumiem kredītlīgums automātiski izbeidzoties gadījumā, ja maksājuma termiņš ir nokavēts vairāk nekā 30 dienas. Turklāt pretēji šim noteikumam esot paredzēts, ka

kredītņēmējam šāda "līguma izbeigšanas" gadījumā esot pienākums pilnā apjomā samaksāt visus līgumā paredzētos maksājumus. Tādēļ prasītājs apgalvo, ka finansiālu grūtību gadījumā viņam saskaņā ar līguma noteikumiem neesot iespējas atbrīvoties no sevišķi apgrūtinošām saistībām, kāda ir maksa par papildu pakalpojumu paketi, minot to kā vienu no iemesliem kredītlīguma spēkā neesamībai.

- 11 Turklāt prasītājs apgalvo, ka noteikumi, kas paredz maksu par papildu pakalpojumu paketi, esot negodīgi, jo viņam esot pienākums maksāt par "pakalpojumu", kuru viņš īstenībā varbūt nemaz neizmanto. Viņš norāda uz to, ka, iegādājoties papildu pakalpojumu paketi, automātiski netiek nodrošināta iespēja atlikt un samazināt kredīta maksājumus, bet gan tās izmantošanai katrā atsevišķajā gadījumā esot nepieciešama kredītdevēja piekrišana. Tādēļ prasītājs apgalvo, ka viņš maksājot par pakalpojumiem, kurus tas nesaņemot, kas esot tipisks negodīgs noteikums Direktīvas 93/13/EEK pielikuma 1. punkta o) apakšpunkta izpratnē.
- 12 Šajā tiesvedībā saņemtajā revidentu atzinumā ir secināts, ka gada procentu likme sastāda 49,89 %, ja to aprēķina tikai, pamatojoties uz kredīta pamatlīgumā noteiktajām saistībām. Tomēr, ja gada procentu likmes aprēķinu formulā iekļaujot arī papildu pakalpojumu paketes cenu, tā palielinoties līdz 216,05 %.
- 13 Šajā sakarā prasītājs uzsver, ka kredītlīguma slēgšanas brīdī likums esot aizliedzis kredītlīgumā paredzēt gada procenta likmi, kas kredīta atmaksas periodā vairāk kā pieckārt pārsniedz likumā noteikto procentu likmi 10 % gadā, līdz ar to gada procenta likme nedrīkstot pārsniegt 50 %. Saskaņā ar *Zakon za potrebitelskia kredit* 19. panta 5. punktu spēkā neesoši esot līguma noteikumi, kuru piemērošanas rezultātā šis sliekšnis tiek pārsniegts. Turklāt saskaņā ar šī likuma 21. panta 1. punktu spēkā neesošs esot arī jebkurš patēriņa kredītlīguma noteikums, kura mērķis vai sekas ir šī likuma prasību apiešana. Turklāt saskaņā ar *Zakon za potrebitelskia kredit* (22. pants, lasot to kopsakarā ar 11. panta 1. punkta 10. apakšpunktu) patēriņa kredītlīgums esot spēkā neesošs, ja tajā neesot minēta gada procentu likme, un patērētājam šajā gadījumā esot jāatmaksā tikai faktiski saņemtā pamatsumma bez procentiem un citiem maksājumiem.

Īss lūguma sniegt prejudiciālu nolēmumu pamatojuma izklāsts

- 14 Pirmkārt, iesniedzējtiesa vēlas noskaidrot, vai patēriņa kredītlīgumā neprecīzi norādīts gada procenta likmes lielums ir pielīdzināms šīs procenta likmes neminēšanai. Tiesa sliecas piekrist šim secinājumam, ņemot vērā prasību par patērētāju līgumu noteikumu sagatavošanu skaidri saprotamā valodā un to, ka jebkurš neskaidrs formulējums ir jāinterpretē par sliktu komersantam (*Zakon za zashtita na potrebitelite* 147. pants, lasot to kopsakarā ar *Zakon za potrebitelskia kredit* 24. pantu). Minētie noteikumi transponē Direktīvas 93/13/EEK 5. pantu valsts tiesībās.

- 15 Spriedumā *EOS KSI Slovensko* (C-448/17) Tiesa atzina, ka neskaidri formulēts līguma noteikums par gada procentu likmes lielumu neatbilst Direktīvas par negodīgiem noteikumiem patērētāju līgumos 4. panta 2. punktā noteiktajai prasībai un tādēļ tiesa, kurā notika tiesvedība, šādus noteikumus drīkst nepiemērot. Šajā gadījumā rodas jautājums, vai šis princips ir spēkā arī tad, ja komersants apzināti norāda neprecīzu gada procentu likmes lielumu nolūkā apiet valsts tiesību aktos noteikto aizliegumu nesamērīgi paaugstināt gada procentu likmi.
- 16 Otrkārt, iesniedzējtiesa vēlas noskaidrot, vai tāda veida izmaksas kā maksājums par papildu pakalpojumu paketi, kāds tas ir šajā tiesvedībā, ir jāiekļauj patērēja kredītīguma gada procentu likmes aprēķina formulā. Noteikumi par gada procentu likmi ir pilnībā saskaņoti Direktīvas 2008/48/EK 3. panta g) punktā, un Tiesai tādēļ ir jānoskaidro, vai, aprēķinot gada procentu likmi, ir jāņem vērā maksājumi par papildu pakalpojumiem, par kuriem šajā gadījumā ir vienojušās līguma puses.
- 17 Šajā ziņā iesniedzējtiesa uzskata, ka formulai, ar kuru nosaka kredīta gada procentu likmi, ir jābūt cik vien iespējams paredzamai. Līdz ar to noteikti ar kredītu saistīti maksājumi, ieskaitot maksājumus tā dzēšanai, vienmēr ir jāuzskata par kredītīguma izmaksām. Lai gan kredītīgumu var slēgt gan, paredzot elastīgus, gan arī stingrākus noteikumus, patērētāju nedrīkst nostādīt neskaidrā situācijā par to, kāda būs papildus piešķirto elastīgo noteikumu cena. Patērētājam būtu vieglāk izvēlēties starp dažādiem kredītu piedāvājumiem, ja atlīdzība par maksājumu atlikšanu vai to maiņu, kas maksājama pat tad, ja šīs tiesības netiek izmantotas, būtu iekļauta gada procentu likmē. Pretējā gadījumā patērētājam jāveic sarežģīti matemātiski aprēķini, lai savstarpēji izsvērtu risku, kas rodas no nepieciešamības atlikt maksājumu, un risku, kas rodas, pieņemot lēmumu palielināt šo maksājumu. Tādēļ tiesas, kurā notiek tiesvedība, ieskatā, nosakot gada procentu likmes aprēķināšanas metodi, ir jāņem vērā maksājuma atlikšanas izmaksas, kā arī veids, kādā tiek dzēsts kredīts.
- 18 Treškārt, palātai, kurai jāpieņem nolēmums, nozīmīgs šķiet jautājums par to, vai minētie papildu pakalpojumi ir “obligāts nosacījums, lai kredīts vispār tiktu piešķirts” un vai “kredīta piešķiršana izriet” no tā, ka tiek izmantoti šie papildu pakalpojumi. Atbildot uz šo jautājumu, Tiesai būtu jāņem vērā, ka šajā tiesvedībā nav strīda par to, ka patērētājs, slēdzot kredītīgumu, brīvprātīgi ir lūdzis piedāvāt attiecīgos papildu pakalpojumus – tiesvedībā netika celts iebildums, ka prasītājs būtu ticis maldināts par viņa parakstītā līguma būtību. Tāpat arī netika apgalvots, ka atbildētāja nebūtu sankcionējusi kredīta piešķiršanu, ja nebūtu apmaksāti šie papildu pakalpojumi. Tomēr jāņem vērā, ka samaksa par šiem papildu pakalpojumiem jāveic jau slēdzot līgumu, lai gan tie, iespējams, nemaz netiks izmantoti. Turklāt jāņem vērā tas, ka šie pakalpojumi ir saistīti vienīgi ar veidu, kādā tiek dzēsts kredīts, un nevis ar citām prasītāja saņemtām precēm vai produktiem, kas neatbilst viņam jau piešķirtajai naudas summai. Iesniedzējtiesas ieskatā būtisks ir arī apstāklis, ka šie pakalpojumi tiek nodrošināti pēc tam, kad ir

noslēgtas papildu rakstiskas vienošanās, un pastāv vairāki nosacījumi, lai tos varētu izmantot.

- 19 Turklāt jāizvērtē, vai valsts tiesībās ir paredzētas atbilstošas sankcijas gadījumā, ja patēriņa kredītlīgumā nav precīzi minēta gada procentu likme. Atbilstoši spriedumam *Home Credit Slovakia* (C-42/15, rezolutīvās daļas 4. punkts) valsts tiesību akti, kas paredz patēriņa kredītlīguma spēkā neesamību sakarā ar nedaudz neskaidriem formulējumiem tā saturā, ir uzskatāmi par nesamērīgām sankcijām Direktīvas 2008/48/EK 23. panta izpratnē. Šajā gadījumā, veicot interpretāciju, ir jānoskaidro, vai kredītlīgumā neprecīzi norādītas gada procentu likmes rezultātā līgumam ir jāzaudē savs juridiskais spēks, un patērētājs ir jāatbrīvo no pienākuma maksāt procentus un maksas.
- 20 Palāta, kura izskata lietu, uzskata, ka, pastāvot precīzai gada procenta likmes noteikšanas formulai, kredītdevējs bez grūtībām var izvairīties no riska, ka tiks piemērotas sankcijas, kuru rezultātā viņš zaudēs procentu maksājumus un visus līgumā paredzētos ieņēmumus. Tai pat laikā neprecīzi norādītas izmaksas var maldināt patērētāju un radīt konkurētspējas priekšrocības attiecībā uz citu tirgus dalībnieku piedāvātajiem produktiem. Tādēļ tiesa, kas izskata lietu, uzskata, ka likumam jāparedz stingrākas sankcijas kredītdevējiem, kas nepareizi norādījuši gada procenta likmi.
- 21 Visbeidzot rodas jautājums, vai līguma noteikumi, kas attiecas uz prasītāja maksājumu par papildu pakalpojumu paketi, šajā tiesvedībā viņam var būt saistoši. No vienas puses, šeit runa ir par valsts tiesību aktiem, kas iepriekš minētā *Zakon za potrebitelskia kredit* 19. pantā nosaka kredītu izmaksu griestus. No otras puses, runa šeit ir arī par Savienības tiesību aktiem, jo, nosakot maksu par papildu pakalpojumiem, var tikt piemēroti negodīgi patērētāju līgumu noteikumi.
- 22 Attiecībā uz Direktīvas 93/13/EEK 4. panta 1. punktā paredzēto prasību, ka negodīgie noteikumi nedrīkst attiekties uz līguma galveno priekšmetu, ņemot vērā apstākli, ka par papildu pakalpojumu paketi tika slēgta atsevišķa vienošanās, tiesai, kas izskata lietu, ir šaubas, vai tas var tikt uzskatīts par "galveno priekšmetu" līgumam, kas ir saistīts ar kredītlīgumu, vai par kredītlīguma papildu noteikumu. Par labu pēdējam no minētajiem liecina abu līgumu savstarpējā saistība, kā arī apstāklis, ka maksājumi par papildu pakalpojumiem nav noteikti līgumā par to sniegšanu, bet gan pašā patēriņa kredītlīgumā.
- 23 Tiesa, kas izskata lietu, sliecas uzskatīt, ka gadījumā, ja Savienības tiesību akti regulē līgumus par tādu pakalpojumu sniegšanu, kas saistīti ar kredītlīgumiem, šiem pakalpojumiem nevajadzētu attiekties uz veidu, kādā tiek piešķirts vai atmaksāts kredīts. Tieši otrādi, iesniedzējas ieskatā šie noteikumi attiecas uz citiem pakalpojumiem, kas, piešķirot naudas summu, tiek piedāvāti papildus, piemēram, elektroniskie maksājumu pakalpojumi, pieeja informācijas sabiedrības pakalpojumiem un līdzīgi pakalpojumi. Tādēļ pamatots šķiet prasītāja viedoklis, ka runa nav par papildu pakalpojumiem. Turklāt nedrīkst ignorēt faktu, ka kredītdevēji naudas līdzekļus piešķir ar mērķi regulāros laika intervālos nodrošināt

sev paredzamu peļņu un ka maksājumu atlikšana un pārplānošana kredītdevējiem ir saistīta ar riskiem. Tādēļ, piešķirot iespēju izmantot šādus finansiālus atvieglojumus, var tikt prasīta atlīdzība.

- 24 Iesniedzējtiesas ieskatā atbilde uz jautājumu, vai vienmēr ir jāuzskata, ka, nosakot šādas izmaksas par papildu pakalpojumiem, ir piemēroti negodīgi līguma noteikumi, ir noliedzīga. Tomēr tas nozīmētu, ka, maksājot papildu atlīdzību par šādiem pakalpojumiem, patērētāji gandrīz automātiski būtu tiesīgi tos saņemt.

DARBA VERSIJA